

DOI

КОМПЕТЕНТНІСНА МОДЕЛЬ ПІДРУЧНИКА УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДЛЯ 6 КЛАСУ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Яценко Таміла Олексіївна

*доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, головний науковий співробітник
відділу навчання української мови та літератури*

Інститут педагогіки НАПН України

e-mail: tamilakod@ukr.net

ORCID ID: [0000-0002-6121-7495](https://orcid.org/0000-0002-6121-7495)

У статті актуалізовано проблему реалізації компетентнісного підходу в шкільній літературній освіті. Акцентовано на важливості підготовки інноваційного навчального забезпечення курсу української літератури для Нової української школи в контексті вимог Державного стандарту базової середньої освіти (2020). Означено компетентнісну спрямованість чинної модельної навчальної програми з української літератури для 5–6 класів (за науковою редакцією Т. О. Яценко). Конкретизовано сутнісні ознаки сформованості предметної читацької компетентності для учнів-читачів цієї вікової групи. Розкрито дидактико-методичний потенціал змісту і структури чинного підручника української літератури для 6 класу авторського колективу Інституту педагогіки НАПН України щодо формування предметної читацької та ключових компетентностей учнів. Конкретизовано змістове наповнення рубрик підручника для організації ефективної навчальної діяльності з метою формування компетентного учня-читача в реаліях Нової української школи.

Ключові слова: Нова українська школа, шкільна літературна освіта, українська література, підручник, 6 клас, читацька компетентність, ключові компетентності, учні-читачі.

Постановка проблеми (Introduction). Компетентнісна парадигма як стратегія підвищення якості сучасної шкільної літературної освіти орієнтована на формування предметної і ключових компетентностей учнів Нової української школи. Відтак виразної актуальності набуває проблема оновлення змісту шкільної літературної освіти та підготовки її інноваційного навчально-методичного забезпечення, що ефективно сприятиме формуванню компетентного учня-читача. Особливо важливо надати учням можливість користуватися новими сучасними підручниками літератури, модель яких розроблено на засадах компетентнісного підходу. Слушним є твердження О. Савченко, що «принциповою інновацією у створенні підручників нового покоління є потреба взаємопов'язаної реалізації ключових і предметних компетентностей у процесі опрацювання текстів різних видів, які відповідають пізнавальним потребам і можливостям сучасних дітей» [1, с. 65].

Аналіз останніх досліджень і публікацій (Recent studies review). Різномасштабно проблему створення шкільних підручників літератури розкрито в публікаціях О. Бандури, Н. Бібік, Н. Гоголь, В. Мартиненко, О. Савченко, О. Слижук, Г. Токмань, І. Тригуб, Г. Усатенко, А. Фасолі, Т. Яценко та інших. Сучасні дослідники суголосні в тому, що в реаліях Нової української школи актуалізується питання компетентнісної спрямованості підручників шкільного літературного курсу. Питання використання в підручниках літератури компетентнісно орієнтованих різномірівневих запитань і завдань для вироблення в учнів-читачів діалогічних умінь, актуалізації суб'єктного досвіду, розвитку уяви, емпатії, образного мислення і мовлення, здійснення рефлексії й оцінювання власних навчальних досягнень, формування ключових компетентностей порушено в наукових розвідках Ю. Бондаренка, Н. Гоголь, С. Жили, О. Ісаєвої, Ж. Клименко, О. Слижук, І. Тригуб, А. Фасолі, В. Шуляра, Т. Яценко та інших дослідників [1; 2; 3; 4; 5; 8].

Отже, аналіз досліджень проблеми сучасного підручникотворення в шкільній літературній освіті свідчить, що підручник літератури повинен створюватися як дієвий засіб компетентнісного навчання учнів у реаліях Нової української школи.

Формулювання мети статті (Purpose) – розкрити дидактико-методичний потенціал підручника «Українська література. 6 клас» (автори – Т. Яценко, В. Пахаренко, О. Слижук) щодо формування предметної читацької та ключових компетентностей учнів.

Виклад основного матеріалу (Results). Компетентнісні пріоритети шкільної літературної освіти окреслено в чинній модельній навчальній програмі з української літератури для 5–6 класів закладів загальної середньої освіти, підготовленій в Інституті педагогіки НАПН України [6, с. 4]. Її програмова рубрика «Очікувані результати навчання» корелює із сутністю предметної читацької та ключових компетентностей учнів, визначених у Державному стандарті базової середньої освіти (2020). Дидактико-методичний потенціал програми забезпечує можливість формування предметної читацької компетентності як інтегрованого результату навчальних досягнень учнів-читачів, пов'язаних із читацькою діяльністю; здатністю до осмисленого здобуття предметних знань і вмінь, передбачених конкретною програмовою навчальною темою та шкільним курсом літератури загалом; системою ціннісно-світоглядних та естетичних орієнтацій, сформованих на матеріалі високохудожніх творів; здатністю учнів-читачів до цільового застосування предметних знань, умінь і способів діяльності в нових навчальних і життєвих ситуаціях [6]. Структурними компонентами предметної читацької компетентності як дидактичної категорії є культурний, літературознавчий, інтерпретаційний, аксіологічний, творчо-мовленнєвий, що диференційовані в програмових рубриках означеної чинної модельної навчальної програми.

На засадах компетентнісного підходу підготовлено підручник «Українська література. 6 клас» авторського колективу Інституту педагогіки НАПН України (гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України», наказ МОН України № 254 від 8 березня 2023 р.), що пройшов апробацію в пілотних закладах загальної середньої освіти Нової української школи [7]. Його концепція ґрунтується на дотриманні системності компетентнісно орієнтованих навчальних завдань для роботи учнів із текстом художнього твору, змістовності та доступності біографічних матеріалів про письменників відповідно до особливостей вікового сприймання, наявності необхідного літературознавчого матеріалу для глибокого осмислення ідейно-художньої цінності твору.

Формуванню читацької компетентності учнів сприяють художні тексти, навчальний матеріал і методичний апарат означеного підручника, розробленого з урахуванням читацькоцентричного і текстоцентричного принципів. Тобто, у змістовому та методичному аспектах сутнісні ознаки предметної компетентності для шестикласників конкретизуються як початкове розуміння специфіки літератури як мистецтва, розвиток стійкого інтересу до читання творів української літератури, удосконалення навичок виразного читання, знання художніх творів, обов'язкових для текстуального вивчення, та початкових відомостей про життя і творчості українських письменників, набуття елементарних умінь аналізу художніх творів, засвоєння основних понять із теорії літератури, розвиток усного й писемного мовлення учнів.

Читацькоцентричний принцип у підручнику реалізовано в рубриці «Читацький путівник», із якої розпочинається вивчення кожного нового програмового розділу. Призначення рубрики – означити в доступному для шестикласників викладі їхні читацькі орієнтири для опрацювання художніх текстів конкретних розділів. Так, на пропедевтичному етапі вивчення розділу «Романтика пригод і фантастики» інтригуючим його початком буде запрошення до учнів-читачів поринути в пригодницькі мандри разом із героями художніх творів цього розділу, дізнатися про позаземні цивілізації, невідомі планети, що населені чарівними істотами, можливість допомогти перемогти космічних прибульців, побувати у Школі зореплавства тощо.

Розвитку предметної компетентності та реалізації читацькоцентричного принципу сприяють рубрики «Ти вже знаєш», «Ти вже вмієш», змістове наповнення яких орієнтовано на актуалізація здобутих предметних знань і вмінь, що є підґрунтям для набуття учнями нового читацького досвіду і поглиблення вмінь аналізу художніх творів. Наприклад, шестикласники маю змогу переконатися у власних навчальних здобутках під час вивчення

праукраїнських міфів у переказах сучасної письменниці Дари Корній. Актуалізуючи знання шестикласників із уроків природничої галузі про наукові пояснення щодо виникнення життя на Землі, пропонуємо дізнатися про вірування наших пращурів після прочитання текстів праукраїнських міфів.

Художній текст як першоелемент структури означеного підручника визначає таку організацію читацької діяльності шестикласників, що дає їм змогу самостійно сформулювати первинне читацьке враження про художній твір. Відтак ознайомлення з навчальною інформацією літературознавчого характеру про твір передбачено після аналітико-синтетичної роботи з художнім текстом. Такий підхід забезпечує формування предметної компетентності учнів, а саме глибоко осягнути ідейно-художній зміст творів, виявити конкретно-історичне та загальнолюдське значення створеного письменником, сприяє формуванню високих морально-етичних цінностей, розвитку естетичного смаку та пізнавальних інтересів школярів. Конкретизуємо прикладами.

Рубрика «Поміркуй!» вміщує компетентнісно орієнтовані запитання і завдання (репродуктивні, частково-пошукові) на розуміння учнями прочитаних епізодів і твору в цілому. Зокрема, зосереджується увага на важливих подіях, діях і вчинках героїв, описах природи, інтер'єру, зовнішності та характеру персонажів, використанні художніх засобів та їх значенні, що є важливим для глибокого осмислення твору. Рубрику розміщено на полях художнього тексту, а не наприкінці художнього твору, що зазвичай традиційно прийнято в підручниках. Такий прийом у побудові підручника обрано з огляду на те, що сучасним учням-читачам – дітям цифрового суспільства, дітям із кліповим мисленням – складно сприймати великі обсяги художніх текстів. Так, під час вивчення повісті сучасного письменника О. Гавроша «Різдвяна історія ослика Хвостика» запропоновано запитання репродуктивного характеру та для з'ясування первинного читацького враження учнів про герої твору: «Якої пори року відбуваються події, описані у творі? У чому її незвичайність? Яка погода зазвичай буває цієї пори? Поділися першими враженнями про отця Теодора». Робота над текстом оповідання сучасної письменниці М. Павленко «Янголи для Павлуся Тичини» передбачає осмислення учнями-читачами головного героя твору. Так, на етапі сприйняття художнього тексту в рубриці «Поміркуй!» сконцентровано увагу шестикласників на таких запитаннях: «Які здібності мав Павлусь в дитинстві? Чому йому пророкували долю «святого»? Хто з письменників справив на головного героя найбільше враження? Чи відомі тобі автори, про яких ідеться в оповіді, та їхні твори?»

Навчальний матеріал рубрики «Літературознавчий клуб», що пропонується після прочитання твору та роботи над його текстом, сприяє формуванню в учнів уявлення про автора літературного твору як людину, митця, громадянина. Достовірність фактів, освітньо-виховна значущість біографічного матеріалу, відповідність віковим особливостям сприймання і пізнавальним можливостям шестикласників визначають сутність цієї рубрики літературознавчого характеру. Наприклад, ознайомлення з цікавими фактами із життя Лесі Українки, зокрема про її перебування в Криму, пізнавальна інформація про вірш «Тиша морська», текстуальна робота над яким організована на етапі сприйняття та засвоєння матеріалу уроку, допомагає формуванню читацької компетентності учнів. Методичний апарат до «Літературознавчого клубу» також поглиблює знання учнів про: «Доведи, що Г. Сковорода був надзвичайно обдарованою особистістю. Як ти розумієш значення слова «філософ»? Чому Г. Сковороду називали мандрівним філософом? Чи вдалося, на твою думку, письменнику віднайти свою сродну працю? Як ти зрозумів/зрозуміла із моралі (сили) байки значення поняття «сродна справа?»

Рубрика «Літературознавчий словничок», що пропонується в межах інформації про письменника, орієнтує на літературознавчий компонент предметної читацької компетентності. Для її послідовного формування в доступному для шестикласників викладі подано науково достовірні тлумачення понять теорії літератури.

Для розвитку в учнів умінь дослідницької діяльності як сутнісної ознаки предметної компетентності в підручнику передбачено рубрику «Читай і досліджуй!», де запропоновано

творчі компетентнісно орієнтовані завдання, індивідуальні та групові проекти. Для їх якісного виконання вчителів обов'язково необхідно враховувати рівень сформованості читацької компетентності шестикласників. Наприклад, у процесі вивчення поеми М. Вороного «Євшан-зілля» запропоновано таку дослідницьку роботу: «І золота клітка для пташки – неволя», – говорить приказка. Саме в такій золотій клітці опинився син половецького хана та, не задумуючись, змінив її на волю у своєму рідному краї. Проведи невеличке дослідження: добери інші приказки і прислів'я, суголосні з головною думкою поеми «Євшан-зілля». Це будуть короткі влучні повчальні вислови про волю, незалежність, любов до рідного краю. Запиши не лише ті, що тобі вже відомі, а й ті, які тобі скажуть рідні або близькі люди, або ж звернися до інформаційних джерел».

Для систематизації і закріплення вивченого матеріалу, визначення рівня предметної компетентності учнів у підручнику передбачено рубрику «Підсумуй!», кількість запитань і завдань в якій є оптимальною для підсумкового етапу навчальної теми. Рефлексійне завдання рубрики спрямовує шестикласників на самооцінку своїх навчальних досягнень, що є одним із прийомів формування оцінювання. Також акцентується на можливості для учнів покращити власні знання, з'ясувати питання, які залишилися невіршеними тощо.

Підручник має вагомні дидактичні можливості для формування ключових компетентностей учнів-читачів, унормованих у Державному стандарті базової середньої освіти (2020).

Для формування ключової компетентності «Вільне володіння державною мовою» у підручнику передбачено рубрику «Мовна скарбничка», змістове наповнення якої спрямоване на розвиток компетентних учнів-мовців, уміння усно і письмово висловлювати свої думки й почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти. Наприклад, під час текстуального опрацювання проукраїнських міфів для їх осмисленого розуміння та збагачення словникового запасу важливо пояснити шестикласникам значення архаїзмів (покуть, коровай, лик, клуня, трапеза). Вивчаючи українські народні пісні, учні повинні пригадати визначення пестливих слів і пояснити їх значення у тексті веснянок, що подані в підручнику. У процесі вивчення поезії М. Ткача «Моя Україна» акцентуємо увагу шестикласників на понятті «звертання» та пропонуємо пояснити їх сутність в тексті вірша.

Формуванню ключової математичної компетентності, що визначається як здатність застосовувати математичні знання та методи для розв'язання широкого спектра проблем у повсякденному житті сприяє навчальний матеріал підручника. Зокрема, зосереджено увагу на важливості формування в учнів уміння трансформувати словесну інформацію в графічну, розуміти схематичні зображення та відтворювати їх у текстові повідомлення. Наприклад, продуктивному засвоєнню навчальної теми про українські календарно-обрядові пісні сприяють схеми про основні ознаки фольклору та річне коло основних обрядів і календарно-обрядових пісень.

В основі ключової компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій – формування наукового світогляду учнів. Науково-фантастичні твори сучасних письменників В. Арєнева «Сапієнси», Неди Неждани «Зоряна мандрівка» посилюють дидактичні можливості для розвитку цієї ключової компетентності. Наприклад, у рубриці «Читай і досліджуй!» до повісті В. Арєнева «Сапієнси» запропоновано пізнавальне завдання «Марсіанські хроніки школи мореплавства», алгоритм виконання якого чітко подано в підручнику. Завдання рубрики «Читацьке дозвілля» до цієї навчальної теми рекомендує учням перегляд науково-пізнавального відео за вказаним у підручнику QR-кодом, що дозволить почути звуки космосу та використати їх для супроводу виразного читання фрагментів художнього твору.

Вихованню у школярів любові до природи, розуміння необхідності охороняти її сприяють художні твори, текстуальне опрацювання яких орієнтує на формування ключової екологічної компетентності. Так, у процесі вивчення байки М. Годованця «Голуб і Лелека» у рубриці «Читай і досліджуй!» запропоновано завдання пошукового характеру: «Дізнайся, які перелітні птахи проводять літо у твоїй місцевості. Пригадай, що ти знаєш про це з уроків

курсу «Пізнаємо природу» або «Довкілля». Відшукай додаткову інформацію в бібліотеці або в рекомендованих учителем інтернет-джерелах. Результати дослідження презентуй на уроці».

Сутність ключової інформаційно-комунікаційної компетентності – це сформовані вміння впевнено й відповідально використовувати цифрові технології в навчанні та життєвих ситуаціях. У підручнику для глибокого засвоєння програмового матеріалу передбачено застосування цифрових сервісів. Наприклад, у процесі вивчення повісті Лесі Вороніної «Таємне товариство боягузів, або Засіб від переляку № 9» вказуємо школярам на можливості цифрового ресурсу «Mind Map» і рекомендуємо за його допомогою укласти карту пригод головного героя твору. Сканування означених у підручнику QR-кодів для доступу до необхідної навчальної інформації як один із прийомів формування ключової інформаційно-комунікаційної компетентності передбачено в методичному апараті та рубриках навчальної книги. Так, вивчаючи твори Лесі Українки, рекомендуємо учням через сканування QR-коду здійснити віртуальну екскурсію до музею письменниці в Ялті. Для виконання завдання рубрики «Читай і досліджуй!» на уроці вивчення поезії Т. Шевченка «І досі сниться...» шестикласникам запропоновано скористатися матеріалами інтернет-джерел, рекомендованими вчителем, та добрати пейзажі українських художників, якими можна проілюструвати декламування цієї поезії.

Матеріалом рубрика «Читацьке дозвілля» учні зможуть скористатися за допомогою QR-коду та перейти на цифровий додаток до підручника, де розміщено екранізації літературних творів, мультфільми до вивчених художніх творів, запропоновано відвідування музеїв, прослуховування музики, різні літературні ігри. Такий вид організації навчальної діяльності є одним із прийомів формування компетентного учня-читача.

Формування здатності знаходити можливості для навчання і саморозвитку – ознака ключової компетентності «навчання впродовж життя», розвиток якої передбачено під час виконання дослідницьких завдань. Так, у рубриці «Читай і досліджуй!» до казки Б. Матіяш «Єва і білосніжна квітка лілії» актуалізовано знання шестикласників про тлумачення імені «Лілія» і запропоновано підготувати інформацію про значення власного імені.

Виховання в учнів любові до України, рідного краю, пошанування української мови, поваги до національних традицій і символів українського народу, пошанування історичних образів українців – борців за національну незалежність – особистісні якості, що в основі визначень ключових громадянської та соціальної компетентностей. Їх ефективному формуванню сприяють художні твори програмових тематичних розділів «Міфи прадавньої України», «Народні пісні. Календарно-обрядові пісні», «Ліричні послання Україні», а також навчальний матеріал і методичний апарат до них. Наприклад, вивчення державного гімну України супроводжується цікавою та водночас доступною для сприйняття шестикласниками розповіддю про автора твору – П. Чубинського як патріота та громадянина, про історію створення та утвердження державного гімну, його значущість в сьогоденні.

Прикладом формування ключової громадянської компетентності є робота на уроці, присвяченому вивченню патріотичної лірики Д. Креміня. У рубриці «Читай і досліджуй!» пропонуємо підготувати добірку творів такої тематики, висловити свої враження про патріотичні твори, виразно процитувати їх у класі. Водночас акцентуємо увагу учнів на патріотичних віршах і піснях, що з'явилося під час нині та рекомендуємо, зісканувавши QR-код ознайомитися з відеопредставленням вірша сучасного поета-воїна П. Вишебаби «Тільки не пиши мені про війну...».

У рубриці «Мовна скарбничка» до теми щодо вивчення творчості Остапа Вишні зазначено: «Заборони української мови, як однієї з ознак самостійності нації, тривали від 1627 року. Тоді за наказом російського царя спалювали церковні книги, надруковані в Україні. Продовжувався лінгвоцид і в XIX ст., як то описано в оповіданні Остапа Вишні. А під час російської агресії на Україну, що розпочалася 24 лютого 2022 року, на тимчасово окупованих територіях загарбники також знищували українські книжки».

Підручник має виразну культурологічною спрямованістю. Тематична і жанрова спорідненість літературного твору та творів інших видів мистецтва дозволяє показати широту аналізу та інтерпретації художнього твору, сприяє формуванню ключової культурної компетентності шестикласників.

Пізнавальна і доступна навчальна інформація про українські культурні надбання (репродукції картин, фото скульптури, архітектурних пам'яток, коротка характеристика художніх полотен і музичних творів тощо), що представлена в рубриці «У колі мистецтв», допомагає формуванню читацьких умінь проводити мистецькі паралелі в процесі роботи з художнім текстом. Наприклад, під час вивчення поезії І. Жиленко пропонуємо для візуалізації віршів новорічно-різдвяної тематики розгляд картин М. Глуценка, на яких відтворено красу зимової природи.

Синтез мистецтв реалізовано в навчальному матеріалі до вивчення оповідання М. Коцюбинського «Ялинка». У рубриці «У колі мистецтв» ідеться про відтворення теми українського Різдва та його традицій у творчості багатьох митців. Акцентується увага шестикласників на роботах українських художників, зокрема митця ХІХ ст. К. Трутовського «Колядки в Україні» та сучасного художника А. Ліпатова «Різдво». Мистецькі паралелі проведено з українським музичним мистецтвом – першою українською оперою-колядкою «Різдвяна ніч», створеною композитором кінця ХІХ – початку ХХ ст. М. Лисенком. Завдання з урахуванням міжмистецької взаємодії передбачено для осмислення вивченого культурологічного матеріалу: «Різдвяна картина якого з художників справила на тебе найбільше враження? Поясни чому. Визначись зі своїм сусідом по парті, який музичний фрагмент хто з вас послухає: уривок опери М. Лисенка «Різдвяна ніч», фрагмент музичного фільму «Різдвяна історія з Тіною Кароль». Для цього зіскануй QR-код. Поділіться своїми враженнями. Подумайте, чому тема різдвяних свят така популярна і в літературі, і в живописі, і в музиці різних часів».

Розвитку ініціативності як сутнісної ознаки ключової компетентності «підприємливість та фінансова грамотність» допомагатиме завдання, запропоноване шестикласникам під час вивчення байок Г. Сковороди. У рубриці «Читацьке дозвілля» акцентована увага учнів на сучасних подіях – про знищення російськими окупантами Національного літературно-меморіального музею Г. Сковороди. Для формування цієї ключової компетентності запропоновано завдання: «Подумай, чи можеш ти разом зі своїми однокласниками та однокласницями допомогти у цій благородній справі. Ти можеш запропонувати в класі провести акцію щодо збору макулатури. А кошти, виручені відвід того, попроси вчителя чи вчительку перерахувати на рахунок із відновлення музею».

Отже, навчальний матеріал і методичний апарат підручника української літератури для 6 класу дають можливість забезпечити формування як предметної, так і ключових компетентностей учнів на різних етапах уроку.

Висновки (Conclusion). Формування компетентних учнів-читачів – одне з пріоритетних освітніх завдань Нової української школи. Компетентнісне навчання української літератури реалізовано в інноваційній моделі чинного підручника «Українська література» для 6 класу закладів загальної середньої освіти (автори – Т. Яценко, В. Пахаренко, О. Слижук). Його компетентнісний потенціал розкрито у змісті та структурі, у процесі аналітико-синтетичної роботи над текстом художніх творів, опрацювання відомостей про письменників, вивчення теоретико-літературних понять, виконання компетентнісно орієнтованих запитань і завдань репродуктивного, частково-пошукового та творчого характеру, підготовки дослідницьких читацьких проектів, що оптимально сприяє послідовному формуванню предметної читацької і ключових компетентностей учнів.

Список використаної літератури

1. Бандура О. М. Шкільний підручник з української літератури. Київ: Пед. думка, 2001. 76 с.

2. Гоголь Н. В. Шляхи реалізації культурологічного підходу засобами шкільного підручника української літератури для 5-го класу. *Педагогічні науки*: зб. наук. пр. Вип. LXXXVI. Херсон: ВД «Гельветика», 2019. С. 97–103.
3. Савченко О. Я. Інноваційний потенціал підручника з читання. *Український педагогічний журнал*. 2019. № 3. С. 65–71.
4. Слижук О. А. Навчальні завдання для формування громадянських і соціальних компетентностей підлітків у підручниках української літератури. *Проблеми сучасного підручника*: зб. тез міжнарод. наук.-практ. інтернет-конф. Київ: Пед. думка, 2020. С. 230–232.
5. Фасоля А. М. Концептуальні засади створення підручника української літератури з урахуванням положень діяльнісного, особистісно зорієнтованого і компетентнісного підходів. *Проблеми сучасного підручника*. Вип. 18. Київ: Пед. думка, 2017. С. 231–242.
6. Яценко Т. О. *Українська література. 5–6 класи: модельна навчальна програма*. Київ: Пед. думка, 2021. 64 с.
7. Яценко Т. О., Пахаренко, В. І. Слижук, О. А. *Українська література: підруч. для 6 кл. закл. заг. серед. освіти*. Київ: ВД «Освіта», 2023. 254 с.
8. Яценко Т. О., Слижук О. А. Формування предметної компетентності учнів 5–6 класів Нової української школи в процесі навчання української літератури. *Інноваційна педагогіка: науковий журнал*. 2022. Вип. 51. Т. 2. С. 88–91.

COMPETENCE MODEL OF THE TEXTBOOK OF UKRAINIAN LITERATURE FOR THE 6TH GRADE OF THE NEW UKRAINIAN SCHOOL

YATSENKO TAMILA

*doctor of pedagogical sciences, senior sciences researcher, chief sciences researcher in department of teaching Ukrainian language and literature
Institute of Pedagogy of National Academy of Sciences of Ukraine*

Abstract.

Introduction. *The article updates the problem of implementing the competence approach in school literary education. Therefore, the problem of updating the content of school literary education and preparing its innovative educational and methodical support in the context of the requirements of the State Standard of Basic Secondary Education (2020) is becoming very urgent.*

Purpose - *to reveal the didactic and methodological potential of the textbook "Ukrainian literature. 6th grade" (authors - T. Yatsenko, V. Pakharenko, O. Slyzhuk) on the formation of subject reading and key competences of students.*

Methods. *methods of analysis and synthesis of pedagogical, methodical sources, educational programs, regulatory documents in the field of school literary education; observation of the educational process; pedagogical experiment.*

Results. *Competency priorities of school literary education are outlined in the current model curriculum on Ukrainian literature for 5-6 grades of general secondary education institutions, prepared by the Institute of Pedagogy of the National Academy of Sciences of Ukraine. Its didactic-methodical potential provides the possibility of forming subject reading competence as an integrated result of educational achievements of students-readers related to reading activity; the ability to meaningfully acquire subject knowledge and skills provided for by a specific program study topic and the school literature course in general; a system of value-worldview and aesthetic orientations formed on the material of high artistic works; the ability of students-readers to purposefully apply subject knowledge, skills and methods of activity in new educational and life situations.*

The textbook "Ukrainian literature. 6th grade" of the author's team of the Institute of Pedagogy of the National Academy of Sciences of Ukraine ("Recommended by the Ministry of Education and Science of Ukraine", order of the Ministry of Education and Science of Ukraine №254 by March 8, 2023), which was tested in the pilot institutions of general secondary education of the New Ukrainian School. Its concept is based on compliance with the systematically of

competence-oriented educational tasks for students' work with the text of an artistic work, meaningfulness and accessibility of biographical materials about writers in accordance with the peculiarities of age perception, the presence of the necessary literary material for a deep understanding of the ideological and artistic value of the work.

The formation of reading and key competences of students is facilitated by artistic texts, educational material and methodical apparatus of the specified textbook, developed taking into account reader-centric and text-centric principles. In terms of content and methodology, the essential signs of subject competence for sixth graders are specified as an initial understanding of the specifics of literature as an art, the development of a sustained interest in reading works of Ukrainian literature, improvement of expressive reading skills, knowledge of works of art required for textual study, and initial information about life and creativity of Ukrainian writers, acquisition of elementary skills of analysis of artistic works, mastering of basic concepts from the theory of literature, development of students' oral and written speech.

Originality – *the competence focus of the current model curriculum on Ukrainian literature for 5–6 grades is defined (under the scientific editorship by T. Yatsenko); essential signs of the formation of subject reading competence for students-readers of this age group are specified; the didactic-methodical potential of the content and structure of the current textbook of Ukrainian literature for the 6th grade of the author's team of the Institute of Pedagogy of the National Academy of Sciences of Ukraine regarding the formation of subject reading and key competences of students is presented.*

Conclusion. *Competency teaching of Ukrainian literature is implemented in the innovative model of the current textbook "Ukrainian literature" for the 6th grade of general secondary education institutions (authors - T. Yatsenko, V. Pakhareno, O. Slyzhuk). His competence potential is revealed in the content and structure, in the process of analytical and synthetic work on the text of artistic works, processing information about writers, studying theoretical and literary concepts, performing competence-oriented questions and tasks of a reproductive, semi-research and creative nature, preparing research reading projects, which optimally contributes to the consistent formation of the subject reading and key competences of students.*

Keywords: *New Ukrainian school, school literary education, Ukrainian literature, textbook, 6th grade, reading competence, key competences, students-readers.*

References

1. Bandura, O. M. (2001). Shkilnyy pidruchnyk z ukrayinskoyi literature. Kyiv: Ped. dumka. (in Ukrainian).
2. Gogol, N. V. (2019). V Shlyahy realizaciyi kulturologichnogo pidhodu zasobamy shkilnogo pidruchnyka ukrayinskoyi literatury dlia 5-go klasu. Pedagogichni nauky: zb. nauk. pr. Vyp. LXXXVI. (s. 97–103). Herson: Vyd. dim «Gelvetyka». (in Ukrainian).
3. Savchenko, O. Ya. (2019). Innovacijnyj potencial pidruchnyka z chytannia. Ukrayinskyj pedagogichnyj zhurnal, 3, 65–71. (in Ukrainian).
4. Slyzhuk, O. A. (2020). V Navchalni zavdannia dlia formuvannia gromadianskyh i socialnyh kompetentnostej pidlitkiv u pidruchnykah ukrayinskoyi literatury. Problemy suchasnogo pidruchnyka : zb. tez mizhnarod. nauk.-prakt. internet konf., (m. Kyiv, 20–21 travnia 2021 r.).(230–232). Kyiv : Ped. dumka. (in Ukrainian).
5. Fasolia, A. M., (2017). V Kontseptualni zasady stvorennia pidruchnyka ukrainskoi literatury z urakhuvanniam polozhen diialnisnoho, osobystisno zorientovanoho i kompetentnisnoho pidkhodiv. O. Topuzov (Red.), *Problemy suchasnogo pidruchnyka*. Vyp. 18. (s. 231–242). Kyiv: Ped. dumka. (in Ukrainian). (in Ukrainian).
6. Yatsenko, T. O. (Red.). (2021) *Ukrayinska literatura. 5–6 klasi: modelna navchalna programa*. Kiyiv: Pedagogichna dumka, 2021. (in Ukrainian).
7. Yatsenko, T. O., Paharenko, V. I., Slizhuk, O. A. (2023). *Ukrayinska literatura: fragment pidruch. dlia 6 kl. zakl. zag. sered. osvity*. Kyiv: Vydavnychyj dim «Osvita». (in Ukrainian).
8. Yatsenko, T.O., Slyzhuk, O.A. (2022). Formuvannya predmetnoyi kompetentnosti uchniv 5-6 klasiv Novoyi ukrayins'koyi shkoly v protsesi navchannya ukrayins'koyi literatury. Innovatsiyna pedahohika: naukovyy zhurnal. Vyp. 51. T. 2. (s. 88–91). (in Ukrainian).